

До спеціалізованої вченої ради  
Херсонського державного університету  
Юридична адреса:  
вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73003  
Фактична адреса:  
вул. Шевченка, 14, м. Івано-Франківськ,  
Україна, 76018

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**рецензента – кандидатки юридичних наук, доцентки  
Гавловської Аліни Олександрівни на дисертацію  
Шляховчука Михайла Васильовича за темою  
«Адміністративно-правові засади здійснення судочинства в умовах дії  
надзвичайних правових режимів»,  
подану на здобуття ступеня доктора філософії за  
спеціальністю 081 «Право»**

**Актуальність теми дослідження.** Актуальність дисертаційного дослідження адміністративно-правових засад здійснення судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів зумовлена системним значенням стабільного функціонування судової влади для забезпечення конституційного права особи на судовий захист за будь-яких обставин. В умовах повномасштабного збройного вторгнення РФ, спричиненого ним руйнування судової інфраструктури, посилення безпекових ризиків, кадрового дефіциту та системного недофінансування судів, а також попередніх викликів, пов'язаних із гібридними загрозами, тимчасовою окупацією АРК та пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19), питання забезпечення безперервності правосуддя набуло особливої гостроти. Як переконливо доведено в дисертаційному дослідженні, чинне законодавство України у цій сфері не містить єдиного кризово-адаптивного механізму здійснення судочинства, характеризується фрагментарністю регулювання зміни територіальної підсудності справ, недостатньою визначеністю порядку дистанційної участі в судових засіданнях та відсутністю уніфікованих

підходів до цифрової безперервності правосуддя, що зумовлює нагальну потребу наукового осмислення відповідної проблематики.

Додаткової актуальності дослідженню надає практика функціонування судової системи України у 2022-2025 рр., яка засвідчила як інституційну стійкість судів в умовах воєнного стану, так і загострення системних проблем, що існували ще до повномасштабного вторгнення, а також необхідність гармонізації національного законодавства з практикою Європейського суду з прав людини та досвідом держав-членів Європейського Союзу щодо організації судочинства в кризових умовах.

Дисертація М.В. Шляховчука «Адміністративно-правові засади здійснення судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є комплексним теоретико-прикладним дослідженням, у якому поєднано загальнотеоретичний, порівняльно-правовий та практично зорієнтований підходи до вивчення адміністративно-правового забезпечення здійснення судочинства в умовах надзвичайних правових режимів.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету в межах цільової комплексної програми «Теоретичні та практичні проблеми розвитку окремих галузей права» (номер державної реєстрації 0124U002381); тема дисертації затверджена вченою радою Херсонського державного університету 28.11.2022 р. (протокол № 5), що свідчить про системний характер дослідження та його включеність до загальної наукової тематики кафедри.

Для розв'язання поставлених завдань автором застосовано належно обґрунтований методологічний інструментарій: діалектичний метод пізнання, методи аналізу та синтезу, формально-юридичний, логіко-семантичний, системний, порівняльно-правовий метод і метод аналогії, а також структурно-логічний метод. Обраний методологічний апарат

кореспондує меті й завданням дослідження та забезпечує його цілісність і всебічність.

Нормативну основу роботи склали Конституція України, міжнародні договори України та інші акти міжнародного права, закони України, процесуальні кодекси України, укази Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, а також акти органів суддівського врядування, суддівського самоврядування та Державної судової адміністрації України. Інформаційну та емпіричну основу дослідження утворюють практика діяльності органів судової влади, матеріали судової практики, статистичні й аналітичні матеріали, офіційні повідомлення та узагальнення органів публічної влади, органів суддівського врядування і судового адміністрування, а також публікації у вітчизняних і зарубіжних медіа щодо проблем функціонування судів в умовах надзвичайних правових режимів. Джерельна база дослідження, що налічує 312 найменувань, є достатньою для забезпечення обґрунтованості й достовірності сформульованих у дисертації положень і висновків.

**Наукова новизна отриманих результатів.** Дисертація М.В. Шляховчука є одним із перших в Україні комплексних адміністративно-правових досліджень здійснення судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів. Уперше гарантії реалізації права на судовий захист в умовах надзвичайних правових режимів класифіковано за критерієм їх змісту та функціонального призначення на нормативно-правові, інституційні, процесуально-матеріальні, організаційно-технічні та виконавчо-правові; запропоновано розуміти організацію роботи судів в умовах дії надзвичайних правових режимів як інтегративну категорію, що реалізується одночасно на загальнодержавному та локальному рівнях; розроблено й обґрунтовано авторську кризово-адаптивну модель правового регулювання здійснення судочинства, яка поєднує три взаємопов'язані блоки – організації та

підсудності, цифрової захищеності та обчислення процесуальних строків; обґрунтовано доцільність нормативного закріплення принципу цифрової безперервності правосуддя як ключової засади стабільного функціонування судової системи в кризових умовах.

Заслуговує на увагу здійснена автором порівняльно-правова характеристика моделей організації судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів на прикладі шести держав, що представляють континентальну (Німеччина, Франція), англосаксонську (Канада, Велика Британія) та азійсько-тихоокеанську (Японія, Австралія) правові традиції, з виокремленням спільної для них фундаментальної ознаки – збереження судового контролю за діями виконавчої влади навіть в умовах найбільш серйозних кризових ситуацій. Новизною відзначається й запропоноване автором розуміння правової основи здійснення судочинства в умовах надзвичайних правових режимів як багаторівневої ієрархічної структури, що охоплює конституційний, міжнародно-правовий, законодавчий, підзаконний та локальний рівні.

**Практичне значення одержаних результатів.** Сформульовані в дисертації висновки та пропозиції мають прикладну спрямованість. Автором обґрунтовано необхідність нормативного закріплення механізму дистанційної участі суддів у судових засіданнях, уніфікації підстав для відмови у проведенні засідань у режимі відеоконференції в усіх видах судочинства, запровадження технічних фільтрів у системі «Електронний суд», визначення мінімальних вимог до якості зв'язку та протоколів реагування на технічні збої, а також законодавчого визначення підстав, процедури, строків і порядку електронної передачі матеріалів справи у разі зміни територіальної підсудності. Окремої уваги заслуговують пропозиції щодо запровадження спеціальних правил обчислення, продовження, тимчасового зупинення перебігу та поновлення процесуальних строків у випадках, коли воєнні дії, тимчасова окупація, евакуація, мобілізація,

відсутність зв'язку чи інші надзвичайні обставини об'єктивно унеможливили своєчасне вчинення процесуальних дій.

Практичне значення результатів дослідження підтверджується актами впровадження: у науково-дослідній сфері (акт впровадження НДІ публічної політики і соціальних наук від 15.05.2026), у правозастосовній практиці (акт впровадження адвоката Маляра С. А. від 20.05.2026 № 2005/26) та в освітньому процесі (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 12.05.2026 № 13/25-252), що свідчить про апробацію результатів дослідження в різних сферах практичної діяльності.

**Оцінка структури, змісту та завершеності дисертації.** Дисертаційна робота логічно структурована та відповідає меті, завданням, об'єкту й предмету дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (312 найменувань на 39 сторінках) та додатків (на 7 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки, з яких основного тексту – 186 сторінок.

У першому розділі «Загальнотеоретична характеристика здійснення судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів» автор досліджує поняття, сутність і види надзвичайних правових режимів в Україні, характеризує правову основу здійснення судочинства в умовах їх дії, а також розкриває систему гарантій реалізації права на судовий захист у таких умовах.

Другий розділ «Правові та організаційні засади здійснення судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів в Україні» присвячено характеристиці організації роботи судів у кризових умовах, дослідженню порядку, умов та особливостей дистанційної участі в судовому засіданні, а також аналізу зміни територіальної підсудності справ як механізму забезпечення безперервності здійснення правосуддя.

У третьому розділі «Удосконалення здійснення судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів в Україні» узагальнено досвід зарубіжних держав щодо організації судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів та сформульовано напрями удосконалення відповідного правового регулювання в Україні.

Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам, робота викладена грамотною українською мовою в науковому стилі. Основні наукові результати дослідження відображено у 8 наукових публікаціях автора: 5 статтях у наукових фахових виданнях України (категорія Б) та 3 доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях. Кількість і якість публікацій відповідають встановленим вимогам, а їх зміст узгоджується з основними положеннями дисертації.

Аналіз тексту дисертації та наукових публікацій автора не виявив ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації даних. Дисертант належним чином посилається на джерела при використанні ідей, положень і результатів інших дослідників.

**Дискусійні положення та зауваження.** Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаю за доцільне висловити такі зауваження:

1. Здійснивши порівняльно-правову характеристику моделей організації судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів на прикладі шести держав (підрозд. 3.1), автор пропонує адаптувати найбільш релевантні зарубіжні практики до вітчизняної судової системи, однак не завжди достатньо конкретизує, які саме елементи континентальної, англосаксонської чи азійсько-тихоокеанської моделей підлягають запозиченню в першочерговому порядку з урахуванням наявних кадрових та ресурсних обмежень в умовах воєнного стану. Визначення етапності реалізації запропонованих новацій підвищило б практичну реалізованість висновків дисертації.

2. У межах запропонованої авторської кризово-адаптивної моделі правового регулювання здійснення судочинства (підрозд. 3.2) окремим елементом принципу цифрової безперервності правосуддя визначено перспективне використання інтелектуальних цифрових інструментів. Водночас у роботі не досить повно розкрито конкретні правові гарантії та механізм інституційної відповідальності на випадок кібератак на судову інформаційну інфраструктуру чи помилок функціонування таких інструментів, що дало б змогу повніше убезпечити учасників судового процесу від пов'язаних із цим ризиків.

3. Дисертант слушно пропонує уніфікувати підстави для відмови у проведенні судових засідань у режимі відеоконференції в усіх видах судочинства (підрозд. 2.2), водночас звертаючи увагу на встановлений законодавцем вичерпний перелік підстав дистанційної участі та підвищені процесуальні гарантії для обвинуваченого у кримінальному провадженні. Разом з тим у роботі не повністю розкрито, яким чином запропонована уніфікація узгоджуватиметься з наявними підвищеними гарантіями, встановленими для кримінального провадження, що дало б змогу уникнути їх послаблення в результаті запровадження єдиного міжпроцесуального підходу.

Наведені зауваження мають переважно дискусійний характер, не є принциповими та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, а можуть слугувати предметом обговорення під час публічного захисту.

**Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.**  
Дисертаційне дослідження Михайла Васильовича Шляховчука на тему «Адміністративно-правові засади здійснення судочинства в умовах дії надзвичайних правових режимів», подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є самостійною, завершеною та цілісною науковою працею, виконаною на належному науковому рівні. Тема

дослідження є актуальною, отримані результати характеризуються науковою новизною, обґрунтованістю та практичним значенням.

Дисертація відповідає вимогам, передбаченим чинним законодавством України, зокрема Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України.

Автор дисертації, Шляховчук Михайло Васильович, на підставі результатів публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

**Рецензент,**

**завідувачка кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності, доцент кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності, кандидат юридичних наук, доцент**

**Аліна ГАВЛОВСЬКА**